తోలు బొమ్మలు

ఊరికి తూర్పుదిక్కుగా ఒక కొసనవున్నది పెద్దపాక. ఆ పాకనానుకుని ప్రారంభమైన చేలు ఆ చివర్న ఆకాశందాకా పరుచుకొని వుంటాయి. పచ్చగా కళ్ళనిండుగా, ప్రాణంతో నవనలలాడుతూ, ఆ చేలను చీల్చుకుంటూపారే 'మలిదేవి' వేసిన యిసుకమేటలు బంటారుగుట్టల్లా మధ్యనుండి పాకిపోతవి. అంగానికి జీవనానికి మూలమైన ప్రకృతికి నడిబొడ్డు అన్పించేచోటు అది.

శంకరరామిరెడ్డిగారు పశువుల్ని కట్టేసుకోవడానికని వేయించిన ఆ పాక ఇప్పుడు వూరికే ఖాళీగా వుంటున్నది. సత్సంగంలో ఊరటపొందే నలుగురూ తీరిక చిక్కినప్పుడు ఉదయం సాయంకాలాల్లో చల్లటిప్రొద్దున అక్కడికి చేరుతారు. ముందుగా అచోటు చేరినవాడు రామయ్య. తర్వాత ఒక్కరొక్కరుగా ఒచ్చిచేరారు. క్రమంతప్పకుండా రోజూవచ్చేవాళ్ళు రామయ్య. నరసింహశాస్త్రిగారు, శంకరరామిరెడ్డిగారూనూ. తీరికవున్న రోజుల్లోవచ్చి కూర్చొని వెళ్ళేవారున్నారు. వ్యవసాయపు పనులు ముమ్మరంగావున్న రోజుల్లోతప్ప మిగతా రోజుల్లో అచోట అయిదారుగురికి తక్కువ వుండరు.

ఆ పాకకు పదిగజాల దూరంలో వీధిమలుపు తిరగ్గానే మొదటియిల్లు రామయ్యది. పొట్టిగా, నల్లగా, పీలగా పెరిగిపోయిన దుబ్బుగడ్డంలో యిరుక్కుపోయిన చిన్నమొహంలోంచి ప్రసరిస్తున్న మంచితనంతోవుండే రామయ్య రోజూ మసగల్తోటేలేచి అందరికంటే ముందుగా ఆ పాకలోకి

చేరుకుంటాడు. తరువాతనే రెడ్డోరి టెంకాయ తోటలోంచీ పక్షుల కలకలం బయల్దేరుతుంది. కీసరబాసరగా మాట్లాడేసే రామచిలకలూ, ఖిచ్‌ఖిచ్‌మంటూ ఖంగుమనిపించే పిచ్చికలు ఒక్కసారిగా సందడి ప్రారంభిస్తాయి. ఉండివుండి ఒక్కోసారి శబ్దాన్నీ నిశ్శబ్దాన్నీకూడా తనలో లయింప చేసుకుంటూ ఒక కోయిల కుహుకుహూ మంటుంది. ఆ తర్వాత సూర్యుడితాకిడికి తట్టుకోలేక పరుగెట్టివచ్చిన చీకటి కొండలు అలసిపోయి ఇహ ఒక్కఅడుగుకూడా కదలలేమని ఆకాశపుటంచున నిలిచిపోతాయి. తూరుపురేఖలు మైలవిడుస్తాయి. అక్కడ కూర్చుని తత్వాలు పాడుతుంటాడు రామయ్య.

"ఒస్తా ఒట్టిదె పోతా ఒట్టిదె, ఆశ ఎందుకంటా....
పంచ భూతములు తోలుబొమ్మతో ప్రపంచమాయెనటా
అంతము వరకూ కించిదాశతో పెంచును జగమంతా
మట్టికుండయిది నమ్మరాదు యీ మర్మమెరుగమంటా
....
చేసినధర్మము చెడని పదార్థము చేరునే నీవెంట"

పాడిందే మళ్ళీమళ్ళీ పాడుకుంటాడు.

తరువాత నెమ్మదిగా ఒక్కొక్కళ్ళే వచ్చిచేరుతారు, గోష్టి ప్రారంభమౌతుంది. శాస్త్రిగారు ఏదయినా పుస్తకం తెచ్చి చదువుతారు. అదయ్యాక కలికాలం, ధర్మం, అధర్మం, నీతి, న్యాయం, ధ్యానం, దొంగసాధువులూ నిజం జ్ఞానులు ...ఎన్నో విషయాలగురించి మాట్లాడుకుంటారు. నాగయ్య వచ్చినప్పుడు మాత్రం అంతా తారుమారై పోతుంది. ఎప్పుడైనా తూరుపువేపు చేలల్లో పనివున్నప్పుడే వస్తాడు రెడ్డిగారి తలమనిషి నాగయ్య. వయసులో అక్కడచేరే వాళ్ళందరిలోకి చిన్నవాడు. ఆవేశంలో పెద్దవాడు. సాధారణంగా 'దేవుడు లేడు' అనే విషయాన్ని నిరూపించ ప్రయత్నిస్తూంటాడు.

'ఉండేదాన్ని ఉన్నదని నిరూపించొచ్చును గాని లేనిదాన్ని లేదు అని ఎట్లాగయ్యా తేల్చేది' అంటారు రామిరెడ్డిగారు.

"వాళ్ళ పొట్టలు నిండించుకోడానికని దేవుడనే పేరుబెట్టి జనాన్ని

కట్టిపడేస్తున్నారు. మోసం. అన్యాయం" అంటూ రొప్పుతాడు నాగయ్య.

"ఎవరు ఎవర్ని మోసం చేస్తున్నారని నీకింత బాధ?" అంటూ నిల దీస్తారు శాస్త్రిగారు.

"మీరేనయ్యా. మీ బాపనాళ్ళు. అనాదినుంచీ మామీద సవారీ చేస్తున్నారు. ఈ దగా అంతం గావాలి" అంటాడు నాగయ్య.

"ఎవరు ఎవరిమీద సవారీ చేస్తున్నారో. కృష్ణా రామా అంటూ నాలుగు మంచివిషయాలు మాట్లాడుకుంటే మనశ్శాంతిగా వుంటుందని వచ్చాను. మధ్యన నీసొద ఏమిటి?" అంటూ విసుక్కుంటూ ఆ పూటచదివి ఆస్వాదించను తెచ్చుకున్న పుస్తకం చేతబట్టుకు వెళ్ళిపోతారు శాస్త్రిగారు.

నాగయ్య రానినాడు అందరూ కొంచెం ఎండచురుక్కుమనే వరకూ కూర్చుని తరువాత ఎవరి పనులకు వాళ్ళు వెళ్ళిపోతారు.

ఒక్కోనాడు రామయ్య వస్తుంటే ఊటుకూరి సుభద్రమ్మ చూసేస్తుంది. మనిషిని చూడగానే ఆమెబుర్ర అమోఘంగా పనిచెయ్యటం ప్రారంభిస్తుంది. ఈ మనిషినెట్లా వుపయోగించుకోవాలి. ఈ మనిషిచేత ఏపని చేయించుకోవచ్చును? అని ఆలోచిస్తుంది. సాధారణంగా ఆమె చెప్పినపని ఎవరూ చెయ్యరు. చేసేవాళ్ళు దొరికితే ఆమె వదలదు. సన్నగా పొడుగ్గా తెల్లగావుండే సుభద్రమ్మకు ఘోరమైన మెల్లవున్నది కంట్లో. అందరూ ఆవిణ్ణి 'మెల్లకంటి ముసిల్ది' 'దొంగది' అని వెనుకగానూ 'ఊటుకూరోళ్ళ సుభద్రమ్మ' అని ఎదుటనూ అంటుంటారు. రామయ్య ఉదయాన్నే పూరిపాకకు వెళ్ళేటప్పుడు సుభద్రమ్మ పూరిల్లు, ఆ ప్రక్కనే వున్నఆమెకొడుకు శంకరయ్య పూరిల్లూదాటి వెళ్ళాలి. అత్తాకోడళ్ళ తగవుల్లో వాళ్ళపేర్లుబోలు పడేళ్ళవుతుంది. రామయ్య ఆ దోవన వెళ్తాడని తెలిసిన సుభద్రమ్మ ముందుగానేలేచి కాపలా ప్రారంభిస్తుంది. 'నాలుగ్గడవలు నీళ్ళు గొట్టిపెట్టు నాయనా' అనో 'ఈ కట్టెలు రెండు జీల్చిపెట్టు' అనో 'ఇక్కడ తొవ్వి పెట్టు' అనో ఏదో ఒకపని చెపుతుంది. ఆపని పూర్తిజేసే సరికి యింకోపని తయారుచేస్తుంది. నవ్వుకుంటూ ఆమెచెప్పిన పనులు చేసిపెట్టి

వెళ్తాడు రామయ్య. ఆ మధ్యన ఒకనాడు రామయ్యకు పురమాయించను ఏపనీ తోచక 'మీతో పాకలో కూచునే అయ్యవారు జాతకాలు జెపుతా డంటగా. నాగ్గూడకాస్త జెప్పమను' అన్నది. 'తల పండిపోయినోళ్ళకి మనకెందుకమ్మా అవన్నీ' అన్నాడు రామయ్య. 'మా ముసలిముండా కొడుకుదగ్గర యింకా ఎన్నాళ్ళు బాదపడాలోనని....నిన్నేం జేశాడో తెలుసా. నడుం యిరిగేట్టు! కిందికితోశాడు. లేస్తేనే కళుక్కుమంటావుంది యింకా వాడి సేతులిరిగిపోను. సేపలొస్తే కొంటానికి డబ్బులుండవు. సేపకొంటే పింతపండు వుండదు. సింతపండు వుంటే వుల్లిపాయ వుండదు. ఎట్టా సచ్చేది. అన్నీ లెక్కలు పిసినారోడికి. ఎదవసచ్చినోడు ఇంకా ఎన్నాళ్ళు సంపుతాడో' అన్నది. ఆమెకీ మొగుడికీ ఎప్పుడూ యుద్ధమే. ఆమెమాటలు పట్టించుకోకుండా 'జాతకాలు సూడాలంటే పుట్టిన పైవూం నక్షత్రం అన్నీ కావాలంట' అన్నాడు రామయ్య. 'అట్టయితే నాది గుర్తులేదుగాని మా సరస్వతి తూరుపు తెల్లారినాక పుట్టింది. శంకరయ్య తొలికోడి గూసినప్పుడు బుట్టాడు....పోనీ శంకరయ్యనన్నా కనుక్కో' అన్నది. 'అడుగుతాలే' అంటూ బయటపడ్డాడు రామయ్య. అప్పటినుండీ రోజూ శంకరయ్య శంకరయ్య జాతకం గురించి అడుతూనేవున్నది సుభద్రమ్మ.

సుభద్రమ్మ ఎవరింటికి వెళ్ళినా వాళ్ళు చెంబూ గ్లాసు దగ్గరనుండి చిట్టుగంపా చీపురుకట్టావరకు ఏమారకుండా కాపలా కాచుకుంటారు. ఇహ మొక్కలసంగతి చెప్పనక్కరలేదు. 'ఈ తీగెకు ఒక బీరకాయ ముదిరి పోతుందే. నాకీపూట కూరకి లేదుగాని అదియ్యమ్మా' 'ఒక కరేపాకుమట్ట కావాలి' 'గెన్నేరు అంటు నాటుకున్నట్టుంది. అది నాకిచ్చి యింకోటిబెట్టుకో' 'అడబ్బా పాతదని అక్కడేశారా....నాకు బనికొస్తది' అందరి దగ్గరుండే అన్నీ ఆమెక్కావాలి. ఆమె వెళ్ళిపోయాక తమ వస్తువులన్నిటినీ ఒకటికి రెండుసార్లు సరిజూసుకున్నాకనే స్థిమితపడతారు అవతలివాళ్ళు. ఒకసారి రామయ్య పెళ్ళాంతో మాట్లాడివెళ్ళింది సుభద్రమ్మ. ఆమె అటు వెళ్ళగానే చెంబుకోసం చూస్తే కనబడలేదు. రామయ్యభార్య పరుగుతోవచ్చి అప్పుడే

మూలతిరుగుతున్న సుభద్రమ్మ చేతిలో చీరకొంగు చాటునవున్న చెంబును పట్టుకున్నది. సుభద్రమ్మ నవ్వి 'నా మతిమరుపు పాడుగాను. వూరికే నీ చెంబు పట్టుకొస్తున్నానే!' అని ఆశ్చర్యపడిపోయింది. ఇట్లాటివి ఆమె విషయంలో సామాన్యం. ఆ గుణమే ఆమెకూతురు సరస్వతికి వచ్చింది. శేషయ్యకి యివన్నీ గిట్టవు. ఇట్లాంటి విషయం తెలిసినప్పుడు వాళ్ళని గొడ్డును బాదినట్టు బాదేస్తాడు. ఆయన ప్రాణాలన్నీ కొడుకు శంకరయ్య మీదనే. శంకరయ్య ముగ్గురుబిడ్డల తండ్రి అయినా యిప్పటికీ నోరెత్తి గట్టిగామాట్లాడలేని మేదకుడు. సాయంత్రాలు పనిలేనప్పుడు మంచం వాల్చుకుని పిల్లలమధ్యన కూర్చునీ, లేకుంటే తలవాల్చుకునీ ఎటోచూస్తూ బయట అరుగుమీదనూ కనిపిస్తాడు తప్ప స్నేహితాలు లేవు శంకరయ్యకు.

శంకరయ్య భార్య వనమ్మ గొప్పింటి పిల్ల. వనమ్మతండ్రి వ్యాపారంలో ఆస్తంతా పోగొట్టుకుని కట్నాలు ఇవ్వలేక వనమ్మను శంకరయ్యకిచ్చి చేశాడు. చాయ నలుపయినా కళగల మొహం వనమ్మది. అత్తవారి పూరిల్లూ, పేదరికం, చెడ్డపేరూ ఏదీ వనమ్మకు సరిపడలేదు. మొగుడి మెతకదనం చీకాకు కలిగిస్తుంది. ఎక్కువ డబ్బుగలవాళ్ళు తమకు డబ్బు లేదని చిన్నచూపుచూస్తారు గనుకనూ, లేనివాళ్ళు తమ అంతస్తుకు తగరు గనుకనూ వనమ్మ చుట్టుప్రక్కల వారెవ్వరుతోనూ మాట్లాడదు. లైబ్రరీ నుండి తెచ్చుకున్న పుస్తకాలు చదువుతూ కాలక్షేపం చేస్తుంది. కొడుకుకీ, యిద్దరు కూతుళ్ళకీ మంచిబుద్ధులూ, పద్ధతులూ నేర్పింది. వాళ్ళుఇరుగింటికి పొరుగింటికీవెళ్ళి ఆడుకోరు. కష్టపడి చదువుకుంటారు. అబద్ధం ఆడటం, దొంగతనం చెయ్యడం మహాపాపాలనీ, హీనపు పనులనీ వాళ్ళకు బాగా తెలుసు. ఆ తాతగారింటి గొప్పతనం, యీతాతగారింటి తక్కువతనం వాళ్ళకు పుట్టినప్పుడే అర్థమయ్యాయి.... కారణాలెట్లున్నా ఆ యింటివాళ్ళకూ మిగతా ప్రపంచానికి సంబంధంలేదు.

ఈ వూళ్ళో, యీ కరెంటులేని పూరింట్లో వుంటే పిల్లలకు చదువులు రావనీ, చుట్టూ వుండేవాళ్ళ బుద్ధులు అంటుకపోతాయేమోననీ,

పెద్దయ్యాక మంచి సంబంధాలు రావనీ వనమ్మ రెండేళ్లనుండీ యింట్లో పోరుపెట్టినందుకు ఫలితంగా యీ వూరు ఒదిలేసి నెల్లూర్లో మిద్దెయిల్లు కొనుక్కుని స్థిరపడటానికి ఒప్పుకున్నాడు శంకరయ్య. ఉన్న పొలం యిల్లూ అమ్మాలంటే మరీ తక్కువకు అడుగుతున్నారు. నెల్లూర్లో యిల్లు బేరం కుదిరింది. బయాణా యివ్వడానికి డబ్బు కుదరలేదు.

ఊటుకూరి శేషయ్య యింటిప్రక్కనే వాళ్లన్న సుబ్బరామయ్య యిల్లు. సుబ్బరామయ్య బియ్యం దొంగతనంగా మెడ్రాసుకు రవాణాచేసి డబ్బూ పలుకుబడీ సంపాదించుకున్నాడు. తమ్ముడి కుటుంబానికంటే ఆర్థికంగా పైస్థాయికి వెళ్లిపోయాడు. అతని కూతురు ఎక్కడో పేరంటానికి వెళ్ళివచ్చి నాలుగు బంగారు గాజులు చేతినుండీతీసి, తన ట్రంకుపెట్టెలో వేసిందట. మరునాటి వుదయం చూస్తే అవి కనిపించలేదు. మాయమైపోయాయి. అవి ఎలా పోయాయో, ఎక్కడున్నాయోగాని, అనుమానం వ్యాపించి అనేకమంది మీదికి ప్రసరించి ఆఖరికి డబ్బు అక్కర జాస్తిగా వున్న శంకరయ్యమీద నిలిచింది. శంకరయ్య ఆరోజు సాయంత్రం పెదనాన్నగారింటికి వెళ్ళాడు...."గాజులు మర్యాదగా తెచ్చియిస్తావా, పోలీసు రిపోర్టు యిమ్మన్నావా? నువ్వే తీశావు గాజులు...." అంటూ నలుగుర్లో నిలేసి నోటికొచ్చినట్లు తిట్టాడు సుబ్బరామయ్య.

తర్వాత శంకరయ్య తలెత్తి నడవలేకపోయాడు. పిల్లల మొఖాలు నేరుగా చూడలేకపోయాడు. వనమ్మతో మాట్లాడ్డం మానేశాడు. అపవాదూ, పోలీసులు పెట్టబోయే చిత్రహింసలూ తలచుకొని తలచుకొని భయపడిపోయాడు. నోరుతెరిస్తే ఒణుకువస్తున్నది గాని మాట బయటకు రావడంలేదు....నాలుగురోజు లిలావున్నాక అయిదోరోజున ఎండ్రిన్ తాగాడు. అరగంటలో విముక్తుడయ్యాడు.

కూతురి లెక్కల నోట్సులోనుంచీ తీసిన కాయితంలో కొడుకు పెన్సుతో వ్రాసిన వుత్తరం జేబులోవున్నది—"సత్యప్రమాణంగా ఆ

గాజులు నేను తియ్యలేదు. అవమానం భరించలేక ప్రాణం తీసుకుంటు న్నాను. నా ఆస్తి నా పిల్లలకు చెందాలి" అని వ్రాశాడు.

ఇంతవరకూ శంకరయ్యతో ఒక్క సానుభూతి మాట పలుకని వారు యిప్పుడు "వాడు గాజులు తియ్యనేలేదు. మెతకవాణ్ని పట్టుకుని వూరికే బెదిరించి ప్రాణం తీసుకునేట్లు చేశాడు సుబ్బరామయ్య" అన్నారు ఏకగ్రీవంగా. శంకరయ్య మంచితనం, కూలివాళ్లనుకూడా పల్లెత్తుమాట అనని మెతకదనంగురించి మాట్లాడుకున్నారు. సుబ్బరామయ్యను తిట్టు కున్నారు. లోగడ అతనుచేసిన దుర్మార్గాలన్నీ బయటకు తోడుకున్నారు.... వాళ్ల ప్రశంసలతోనూ సానుభూతితోనూ నిమిత్తంలేకుండా శంకరయ్య గాలిలో కలిసిపోయాడు ...

రోజుకంటే ముందుగా లేచాడు రామయ్య ఆరోజున విశ్వగర్భంలో పేరుకుపోయిన నిశ్శబ్దాన్ని చీలుస్తూ కరకుగొంతుతో కొక్కొరోకో అంటూ కూత పెట్టింది తొలికోడి. మందపాటి తెల్లటి దుప్పటిని మడతలమీదనే బుజాన కప్పుకుని, చెప్పులేసుకుని బయల్దేరుతూ "తొలికోడి కూసినప్పుడు పుట్టాడు శంకరయ్య" అనుకున్నాడు. శేషయ్య యిల్లు చీకటిగా శూన్యంగా వుంది. అది దాటగానే శంకరయ్య యింట్లోని హరికేన్‌లాంతరు మిణుకు మిణుకు మంటూ కనిపించింది. ఇవాళ్టికి శంకరయ్య పోయి మూడురోజులు. ఇంట్లో కొంచెంకూడా అలికిడిలేదు. ఇంట్లోవున్న శంకరయ్య భార్యా, పిల్లలూ, బంధువులూ అందరూ మంచి నిద్రలోవున్నారు. ఏడ్చి ఏడ్చి అలసిపోయి పడిపోయారు.... మెలకువ వున్నప్పుడు ఏడ్చిన ఏడ్పు, పడిన బాధ మెలకువతోనే ఒదిలిపోతున్నవి. నిద్రలోకి పోవడంలేదు యీ కథ. సేదదీర్చి సుఖాన్నిచ్చే గుణమే వున్నది నిద్రకు.... వాళ్లందరూ శంకరయ్య లేడన్న "నిజాన్ని" మరచి నిద్రపోతున్నారు.... అయితే అది "నిజం" ఎలాగయింది! మనిషి చూస్తున్న ప్రపంచం "నిజం" కాదా అనుకున్నాడు రామయ్య ఆశ్చర్యంగా. మెలకువలో తోచి, నిద్రలో మాసిపోయేది సత్యం

కాలేదు. అంతా ఒక విచిత్రమైన ఆట అనిపించింది రామయ్యకు. వింత పడుతూనే నడిచివెళ్ళి పాకలో కూర్చున్నాడు.

"లేవయ్యా, లే. ఎప్పుడూ లేనిది యివ్వాళ యిట్లా నిద్రపోతున్నావు" అంటూ లేపారు ఎవరో. తడిపిన చేలలోని నీళ్ళు సూర్యుడి వెలుగు పడి రక్తపు మడుగుల్లా మెరిసిపోతున్నాయి.

"మనిషి ప్రాణం ఖరీదు నాలుగు బంగారు గాజులా?.... ఈ అన్యాయాన్ని సహించకూడదు.... సుబ్బరామయ్య అంతు కనుక్కోవాలి" అవేశంగా అంటున్నాడు నాగయ్య.

"సుబ్బరామయ్యదేముంది? ఎవరి సొమ్ము వారికి ఎక్కువగానే కనపడుతుంది. అయినా, ఎవరో నిందవేశారని ప్రాణం తీసుకుంటారా? నిందలు మీద పడ్డోళ్ళంతా ప్రాణాలు తీసుకుంటున్నారా? వాడి పిరికితనాన వాడు పోయాడు" అన్నారు రామిరెడ్డిగారు.

"ఖర్మ తోసుకువచ్చింది. లేకుంటే ఆ అనుమానం ఆ అమాయకుడి మీదికి రావడమేమిటి? వాడికా బుద్ధి పుట్టడమేమిటి?" అన్నారు శాస్త్రిగారు.

అంతా వింటూ నిల్చున్న పాలేరు సుబ్బడు 'ఇంతేనా నీకు తెలిసింది!' అన్నట్లు తల విసిరాడు. "నేను అప్పుడే అనుకున్నానండి. శంకరయ్యగారు పోవడానికి మూణ్ణెల్లు ముందరగా కాకులు గుంపులుగా అరుచుకుంటూ వాళ్ళింటి మీద చుట్టూ తిరిగినై.... ఇవి అమ్మోరి కాకులుగాదే, మరణ కాకులల్లె వుండయ్యే అని అప్పుడే అనుకున్నా" అన్నాడు.

మగత నిద్రలోవున్న రామయ్యకు అంతా ఒక కథలాగా వుంది.... ఎన్ని నిజాలుగా వుంది ఒక్క సంఘటన! ఎవరికి తోచింది వారికి నిజం కాబోలు!....

నింద అంటే శంకరయ్యకు అంత భయం ఎందుకు? ఎవరో తనని 'దొంగ' అనుకుంటే వచ్చిన బాధ ఏమిటి? 'దొంగ' అన్న మాటలోకి అంత బాధ, బరువూ, ప్రాణం తీసే శక్తీ ఎలా వచ్చాయి?! అనుకున్నాడు రామయ్య.... ఆ శక్తి శంకరయ్యకు పుట్టుకనిచ్చిన ప్రపంచంలో నుంచీ